

KUTT

kommunalt utviklings, -veilednings, - og konsultasjons team i Tromsø kommune.

Sluttrapport av prosjektperioden 01.08.2006 – 31.12.2009

Tromsø kommune
Rådmannen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Bakgrunn og hvordan teamet ble til	2
3. Oppdrag	2
4. Målsetting	3
5. Ekstern evaluering av prosjekt KUTT og prosjekt atferdsrettet tiltak	3
6. Organisatorisk forankring	4
7. Forandringer i løpet av prosjektperioden	5
8. Presentasjon av teamet	5
9. Faglig ståsted	6
10. Noen av KUTT's metoder som kjennetegn for teamets praksis	7
<i>Rektor alltid med på møter</i>	7
<i>Metaposisjon og katalysator</i>	7
<i>Endringsfokus</i>	8
<i>Det subjektive bildet og bildesnuing</i>	8
<i>Konsultasjon</i>	10
<i>Forskjell på konsultasjon og veiledning</i>	11
<i>Å jobbe som team i alle møter</i>	11
<i>Løsningsfokusert tenking</i>	12
<i>Refleksjon og refleksjonskompetanse</i>	12
<i>Eksternalisering ved hjelp av (leke)dyr</i>	13
<i>Evaluering</i>	14
<i>Dokumentasjon</i>	14
<i>Tilgjengelighet</i>	15
<i>Eksterne samarbeidspartnere</i>	15
11. Atferdsrettet tiltak på barnetrinnet	15
12. En forskjell som gjør en forskjell	19
13. KUTT's foreldremøtemodell	19
14. Andre oppdrag og utadrettet virksomhet	21
15. Teamet har fått ekstern veiledning	23
16. Statistikk	24
17. Refleksjoner over praksis	27
18. Konklusjon	28

1. Innledning

I denne sluttrapporten vil KUTTs (kommunalt utviklings, -veilednings og konsultasjonsteam i Tromsø kommune) prosjektperiode oppsummeres gjennom en løpende tekst. I tillegg til erfaringer fra teamets kliniske jobb i prosjektet vil også rapporten baseres på den eksterne evaluering som er foretatt januar 2009, samt på interne mellomevalueringer som er gjort av teamet underveis i prosjektperioden.

Først vil det sies noe om prosjektets bakgrunn og tilblivelse, for deretter å beskrive oppdrag og målsetting som har vært styrende for KUTTs arbeid i prosjektiden. I tillegg vil det kort sies noe om organisatorisk plassering, og de personmessige endringer som har vært i teamet fra prosjektstart 01.08.2006 til prosjektslutt 31.12.2009.

Presentasjon av teamet, samt faglig ståsted er naturlig å beskrive nærmere i rapporten, og herunder vil det også gis en kort presentasjon av noen av metodene som kjennetegner teamets praksis. Eksempler i teksten er omskrevet, og det brukes fiktive navn. En del av teamets jobb er å inngå i prosjektet atferdsrettet tiltak på barnetrinnet, som vil beskrives i et eget punkt i rapporten. I rapporten vil det også gjøres rede for KUTTs foreldremøtemodell med et eksempel på hvordan skoler kan bruke atferdsrettet tiltak og foreldremøtemodellen for å få til endringer.

Gjennom prosjektiden har KUTT hatt oppdrag med kurs, konferanser og undervisning, som kort blir beskrevet i rapporten. Rapporten vil også gi en presentasjon av statistikk over antall konsultasjoner og eksterne samarbeidspartnere som viser en oversikt over mengde og bredde av saker teamet har jobbet i. En konklusjon av rapportens innhold vil komme helt til slutt.

2. Bakgrunn og hvordan teamet ble til

KUTT ble startet som prosjekt i august 2006, med varighet fram til 31.07.2009. Ved budsjettbehandling desember 2008 vedtok kommunestyret at prosjektperioden skulle forlenges til 31.12.2009.

Opprettelsen av KUTT ble vedtatt som et resultat av:

- sak 11/05 Evaluering av Atferdsprosjektet,
- sak 15/05 Strategidokument for lærings- og oppvekstmiljø i Tromsø kommune,
- sak 24/05 Strategidokument for lærings- og oppvekstmiljø i Tromsø kommune
2. behandling,
- sak 32/05 Oppfølging – Strategidokument for lærings- og oppvekstmiljø i Tromsø kommune.

I utgangspunktet ble teamet vedtatt etablert med to årsverk. I forbindelse med sak 15/07 ”Atferdsretta tiltak på barnetrinnet” ble KUTT tilført ytterligere ett årsverk, for å utføre de oppgaver som var knyttet til dette tiltaket.

Ved etablering av prosjektet ble det forutsatt at det i slutten av prosjektperioden skulle gjøres en evaluering¹ av prosjektet. Evalueringen som ble foretatt i januar 09, skulle danne grunnlag for beslutning om eventuell videreføring av KUTT som fast tiltak.

På bakgrunn av evalueringen vedtok Kultur- idretts- og oppvekstkomiteen i sak 10/09 og 11/09 at KUTT skulle implementeres i kommunen som et fast tiltak fra 01.01.10.

3. Oppdrag

Teamets oppdrag er følgende:

”Teamets oppgave er å bistå barne- og ungdomsskoler i Tromsø, samt fagpersoner i PPT

1. Rapport Evaluering av KUTT januar 2009

(Pedagogisk-Psykologisk Tjeneste) med kompetanse i å arbeide med barn – klasser – foreldre og system. I tillegg skal teamet knytte kontakt med høyskole og universitet.²

4. Målsetting

”Et overgripende mål for KUTT er at alle skolebarn skal gå ut av skolen med en god selvfølelse og med forutsetninger for å utnytte sine ressurser. KUTT samarbeider med skoleledelse og andre personalgrupper for å skape et skolemiljø som på best mulig måte støtter hver elev i sin sosiale og faglige utvikling³”.

5. Ekstern evaluering av prosjekt KUTT og prosjekt atferdsrettet tiltak

Prosjektene er evaluert i perioden november 2008 – januar 2009⁴. Ansvarlig for evalueringen har vært enhetsleder for PPT. Rektorer, lærere, foreldre, ansatte i PPT og øvrige samarbeidspartnere i kommune og BUP (Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk) har deltatt i evalueringsprosessen. Innhenting av data til evalueringen har skjedd på to måter:

Kvantitativ spørreundersøkelse

Spørreskjemaet berørte flere kvaliteter ved samarbeidet og oppfølgingen fra KUTT, eksempelvis: tilgjengelighet, evne til kommunikasjon og samarbeid, faglig kompetanse, evne til å skape løsningsorienterte prosesser, evne til å møte andre med respekt og anerkjennelse, om samarbeidet med KUTT førte til et godt resultat og om samarbeidet førte til at skoler la om sin praksis. Det ble utformet egne spørreskjema for skolene, for foresatte og for samarbeidspartnere. Spørreskjema hadde en form som er mye benyttet i både evaluering og forskning, med påstander som har svaralternativ gradert fra ”helt uenig” til ”helt enig”. I tillegg hadde spørreskjema et felt for kommentar og utdyping av svar. Slik spørreskjema er utformet så vil den laveste mulige vurdering gi et resultat på 1 og den høyeste mulige vurdering gi et resultat på 5. En vurdering ”midt på treet” vil dermed gi et resultat på 3. Svar på spørreskjema ga følgende resultat:

2. Strategidokument for lærings- oppvekstmiljø i Tromsø kommune J. nr. 4/39

3. Strategidokument. op.cit.

4. Rapport Evaluering av Kommunalt innsats og Utviklingsteam (KUTT) Januar 2009

Gjennomsnittlig totalscore fra skolene var 4,6 av mulige 5, fra foreldre en totalscore på 4.8 av mulige 5 og de eksterne samarbeidspartner vurderte KUTT med en gjennomsnittlig totalscore på 4.4 av mulige 5. PPTs vurdering av KUTT ga en gjennomsnittlig totalscore på 3.6 av mulige 5.

Kvalitative intervju

For å utdype den informasjon som ble innhentet fra spørreskjema ble det gjennomført to intervju: Ett med referansegruppa for rektorene, med seks rektorer fra barne –og ungdomstrinn, sentrumsskoler og distriktsskoler. Ett intervju med KUTT-teamet. Intervjuene ble foretatt etter svarene fra spørreundersøkelsene var analysert, slik at svarene fra skoler, foresatte, PPT og eksterne samarbeidspartnere dannet grunnlag for samtalen.

På bakgrunn av totalscore av samtlige besvarelser, og intervju med referansegruppen ble det konkludert med at det er ønskelig å videreføre KUTT som et permanent tilbud i Tromsø kommune.

Prosjekt atferdsrettet tiltak ble evaluert⁵ på samme måte som prosjekt KUTT, med spørreskjema til alle skolene som har benyttet tiltaket, samt intervju med referansegruppe bestående av rektorer. Den eksterne evalueringen av prosjekt atferdsrettet tiltak på barnetrinnet konkluderte med at prosjektet ønskes videreført.

6. Organisatorisk forankring

KUTT har vært organisert i 3 nivåer; strategisk, operativ og administrativ. Den strategiske ledelse av prosjektet har skjedd i en styringsgruppe bestående av kommunalsjef for skole, voksenopplæring og PPT og enhetsleder for PPT. På det operative nivået har teamet selvstendig tatt sine faglige beslutninger. Det har vært omtrent månedlige møter mellom strategisk ledelse og KUTT. Administrativt har KUTT vært plassert under enhetsleder for PPT. Fra februar – august 09 har KUTT vært plassert under kommunalsjefen for skolene.

5. Rapport Evaluering av "Atferdsretta tiltak på barnetrinnet" Januar 2009

7. Forandringer i løpet av prosjektperioden

Personalmessige forandringer

KUTT prosjektet startet 01.08.06 og bestod da av Christer Gulbrandsen, legitimert psykoterapeut og legitimert familieterapeut i 100% stilling og Terje Johannessen, spesialpedagog i 50% stilling. I desember 2006 ble Gunn-Britt Eikjok Andreassen, klinisk sosionom, familieterapeut med mastergrad ansatt i 100% stilling. Fra desember 2006 til 1. mai 2007 hadde hun 20% permisjon. I januar 2008 sluttet Terje Johannessen, og i juni 2008 ble spesialpedagog Kirsti Lervoll ansatt i 100% stilling. Christer Gulbrandsen har i perioden 18.12.08 til 31.03.09 hatt 75% permisjon, og i perioden 01.08.09 til 31.10.09 hatt 62% permisjon. Christer sluttet i teamet 31.10.09. Under prosjekttiden har 3 ulike enhetsledere for PPT vært administrative ledere for KUTT.

Lokalitets forandringer

Fra prosjektstart frem til høsten 2007 hadde KUTT lokaler på rådhuset, sammen med PPT. Fra høsten 2007 har KUTT hatt kontor og møterom i Veitasenteret.

8. Presentasjon av teamet

Christer Gulbrandsen har vært koordinator. Han er legitimert psykoterapeut og legitimert familieterapeut. Han har erfaring fra barne- og ungdoms psykiatri, vært veileder og gitt konsultasjon til skoler, barnevernet, kommuner og utredningsinstitusjoner. Gjennom mange år har han også jobbet som førskole- og skolepsykolog.

Gunn-Britt Eikjok Andreassen er klinisk sosionom med videreutdanning i familieterapi og voksenpedagogikk. Hun har mastergrad i praktisk kunnskap og undervisningserfaring både fra barne- og ungdomsskole og høyskole. Hennes praksis strekker seg over flere fagfelt, som barnevern, psykososialt arbeid med kriser og katastrofer på sykehus, familievern og kvinnehelsearbeid.

Kirsti Lervoll er allmennlærer og spesialpedagog med fordypning i sosiale og emosjonelle vansker. Hun har erfaring fra ulike læringsmiljøer på barne- og ungdomsskole. Hun har arbeidet som faglærer, kontaktlærer, spesialpedagog og som medlem i ressursteam på skolene.

9. Faglig ståsted

Forskjellige fag har sine faglige metaantagelser⁶. Da KUTT startet sin virksomhet ble dette tydelig spesielt for de som ikke hadde pedagogikk som fag. De som jobber med mennesker har noen felles faglige metaantagelser og de forskjellige fagene har sine særegne metaantagelser. Det betyr å ha en tillært faglig ideologi som er styrende for fagets virksomhet og eksempelvis den måten en velger å se og løse problemer på.

KUTT's faglige ståsted er hentet fra psykologiens, - sosialt arbeids, - familieterapiens, – og pedagogikkens faglige metaantagelser. Bestillingene fra rektor til KUTT handler om problemer på individ-, gruppe- og systemnivå som rektor ikke rår med eller som rektor behøver ekstern hjelp med for å skape endringer i. I disse møtene har KUTT's faglige ståsted blitt blandet sammen med pedagogikkens faglige ståsted. KUTT har særlig kompetanse ut fra teorier om: kommunikasjon, konflikt, endring, relasjon, samspill, samspill i grupper og systemer, sosial innlæring, samt kaos og kriser. Disse teoriene brukes i kombinasjon med sosialpsykologiske teorier og om hvordan interaksjonen mellom ulike individnivåer påvirker tanker, - følelser og handlingsmønster. Dette innebærer at KUTT arbeider ut fra et interaksjonistisk⁷ perspektiv i møter på skolene.

KUTT har sin styrke i å se skolebarnets sak ut fra en kontekstuell, sirkulær og en forstående vitenskapelig tenking, i motsetning til en lineær og forklarende vitenskapelig tenking.

6. Wackerhausen, Steen (2004). Videnteori, professionsdannelse og professionsforskning. Syddansk Universitetsforlag .

7. Watzlawick, P, Weakland, J.H & Fisch, R (1974) Change: The principles of problem formation and problem resolution. New York

10. Noen av KUTTs metoder som kjennetegn for teamets praksis

Rektor alltid med på møter

For at det skal kunne skje en endring på systemnivå, så en tidlig i teamets praksis at det var avgjørende at rektor alltid var med på møtene med KUTT. På bakgrunn av dette ble det gjort et bestemt valg med kun å jobbe på oppdrag fra rektor og evt. kommunalsjef for skoler. Det betyr at når foreldre og lærere tar kontakt blir de henvist til rektor, som gjør en vurdering om han/hun behøver hjelp fra KUTT. I de saker KUTT jobber, kreves ofte endringer på flere nivå, og på skolen er det kun rektor som har mulighet til å gjøre strukturelle endringer både på system-, gruppe- og individnivå.

Noen saker er særs konfliktfylte på mange nivå, og i slike saker har det vært avgjørende at kommunalsjef for skoler har bedt rektor om å kontakte KUTT for å få til en endring for skolebarnet. Organisatorisk sett kan ikke enhetsleder for PPT bestemme at rektor skal ta kontakt med KUTT.

Metaposisjon og katalysator

Et eksempel på disse to begrepene hentet fra KUTTs virkelighet:

I løpet av få timers mellomrom ringer både rektor og en pappa til KUTT om samme sak. Rektor forteller om et skolebarn som har svært utagerende atferd. Eleven slår både sine medelever og lærerne. Alt har toppet seg nå og læreren er blitt sykemeldt. Så ringer barnets far og sier at han nå går til avisa hvis det ikke blir slutt på mobbingen av hans barn. Pappaen mener at både elevene og de voksne på skolen mobber barnet. Barnet nekter nå å gå på skolen.

Så lenge begge parter, rektor (med sitt system) og foreldre (med sitt system) opplever denne situasjonen som kaotisk og kritisk, vil de være følelsesmessig engasjerte og kanskje også opprørte. Det kan være vanskelig å samtale om skolebarnet som begge har sitt anliggende i. Da KUTT selv har oversikten over sakene de jobber i, kan teamet endre avtaler for å ivareta krisesaker her og nå. Dette ville vært et slikt eksempel der KUTT ville omprioritert på sin dagsplan for å komme hurtig til et møte med skolen og foreldrene.

I en slik situasjon er det til stor hjelp for begge parter at en part med distanse til det aktuelle problemet kan være med, spesielt på den første samtalen. KUTT har en metaposisjon i saken fordi teamet ikke tar parti for hverken rektor eller familien. Teamet kan fritt stille spørsmål til både rektor og foreldre, fordi de kan sette seg i en posisjon utenfor det som er følelsesmessig vanskelig for partene. På den måten blir teamet også katalysatorer for problemet som begge parter er følelsesmessig engasjerte i. KUTT er bevisste på at de gjennom å våge gå inn i problemets hjerte og å ha mot til å stå i sakens smerte, er med på å åpne for prosesser som er uuttalte og styrende i saken⁸. For å gjøre dette kreves et stort personlig og profesjonelt mot.

Endringsfokus

KUTT kan enkelte ganger få spørsmål om å komme og observere ” Petter som lager forstyrrelser og uro i klassen”. Ønsket fra lærer baserer seg ut fra en tenking om at teamet da vil se ” hvordan det er i vikeligheten”. Fra sitt faglige ståsted har KUTT erfart at det er mulig å jobbe med Petter uten å ha vært i klassen for å observere.

Hva skal til for at Petter skal få en ønsket atferd i klassen og på skolen? Er det Petter alene som skal endre seg eller er det Petter og systemet rundt han som kan endres? Etter første ordens endrings⁹ tenking kan det skje en endring med Petter, men det skjer ikke noen grunnleggende strukturelle endringer i menneskene i systemet rundt han. Altså med med-elevne, læreren og foreldrene.

KUTT's arbeidsform og tenking vises ved at deres grunnleggende endringsteorier er hentet fra teorier om annen ordens endring¹⁰. Når læreren ønsker endringer på Petters uro og forstyrrelser, må det skje en grunnleggende endring i hele systemet rundt Petter. Det må skje en endring i systemets tenking om og forståelsen av Petters uro.

Vil det da være til hjelp for lærer at KUTT observerer? Hvilken virkelighet ser de? Lærerens, Petters, eller begges? Er det lærerens virkelighet og sannhet teamet skal bekrefte ved observasjon, eller vil de få en ny virkelighet av Petters situasjon? Kan dette fører til en kamp om hvem som eier den riktige virkeligheten om Petters situasjon?

8. Bateson, Gregory (1972) Steps to an Ecology of Mind, New York: Random House

9. Schjødt, Borrik og Egeland, Thor Aage (1993) Fra systemteori til familierapi. Tano

10. Schjødt, Borrik og Egeland, Thor Aage (1993) Fra systemteori til familierapi. Tano

Første ordens endringsteorier kjennetegnes ved at man går ut fra at observatøren står utenfor det som observeres og derfor er objektiv. Dette gjør det mulig å intervensere fra en tilbaketrukket posisjon der observatøren forblir uanfektet av samhandlingen og kan gjøre objektive observasjoner og vurderinger. Når det gjelder menneskelige systemer, vil et slikt syn medføre vurdering av patologi, dysfunksjon og hvilke mål man bør etterstrebe. Samtidig vil det bety at man inntar en intervenserende holdning til det som behøves å forandres i det observerende systemet.

Annen ordens endringsteorier handler om hvordan systemet rekursivt henger sammen og om dens komplekse forbindelse mellom nivåene i endringsprosessene. Fra andre ordens perspektiv blir observatøren sett på som en del av det som blir observert, en som selv er med på å konstruere hva som blir observert. I motsetning til første ordens endringstenking, fokuserer annen ordens endring på begreper som rekursivitet, refleksivitet og systemers autonomi¹¹.

Det subjektive bildet og bildesnuing

I samtaler med skolens personale har KUTT en grunnleggende forståelse om at det i menneskelige møter finnes flere sannheter om hva virkeligheten er. KUTT tar for eksempel ikke stilling til om sannheten ligger hos læreren eller foreldrene. KUTT utforsker partenes subjektive bilde¹² av skolebarnet og gir en forståelse av at alles sannhet om skolebarnet er like viktige for å skape endringer. Å få frem partenes subjektive bilde handler om å sette relasjonene i bevegelse. Det handler ofte om skam- og skyldfølelser. I slike situasjoner skjer det gjerne projektive identifikasjoner. Som deltakere kan en projiseres av lærerens frustrasjon og følelse av dilemma. At en som mottakere kan håndtere og ”containere” denne følelsen og være bevisst at dette er projeksjoner, gir muligheter til endring og utvikling når dette er modent for å returnere tilbake til lærer på et senere tidspunkt i prosessen.

På denne måten kan samtalen åpne opp for muligheter til å se flere sider av samme sak ved at alle føler seg bekreftet og anerkjent. Dette fordrer en kongruent kommunikasjon, som betyr at alle får

11. Jones, Elsa (1995) Familieterapi i et systemisk perspektiv, utviklingstendenser innen systemisk terapi etter Milano-Modellen. Dansk psykologisk Forlag.

12. Guvå, Gunilla (1989) Klientmysteriet – ett fall før førskolepsykologen. Norsteds Tryckeri

muligheten til å uttrykke det de tenker og føler. Enkelte ganger kan både lærer og foreldre si at de har forskjellige bilder av barnets skoleutfordringer. Dialogens utfordringer ligger i å få både læreren og foreldrene til å være enige i det samme bildet av elevens utfordringer. Når det skjer, har det skjedd en fordraining av kartet. Begges kart stemmer overens med terrenget, også kalt en sning av bildet.

I arbeidsmøter med rektor og lærer der samtalen handler om elev(er) med samhandlingsvansker og relasjonsproblematikk tar KUTT utgangspunkt i lærerens subjektive bilde av sin(e) elev(er). Det er svært sjeldent at KUTT treffer barnet, da teamet jobber med de voksnes forestilling om barnet. Den første som kan være med i endringsprosessen for eleven er læreren. I denne endringen spiller lærerens egen erfaring og opplevelse av eleven en viktig rolle. Samtidig er det lærerens holdning til eleven som kan være til hjelp for eleven. Under slike arbeidsmøter har begrepet tema interferens betydning. På norsk kan begrepet tema interferens beskrives som en forstyrrende påvirkning fra fagpersonens egne subjektive emosjonelle problemer som er med på å styre dens oppfatning og planlegging av arbeidet med en elev. Andre viktige begreper å analysere i samtale med skolen og foreldre er eventuelle parallellprosesser, samt å screene av de voksnes relasjonskompetanse. Med dette menes de voksnes evne til å se saken ut fra barnets perspektiv og vise evne og vilje til å være den som tar det fulle ansvaret for relasjonens kvalitet¹³.

Konsultasjon

KUTT bruker konsultasjonsmetodisk tenking i sitt arbeid. For å få en forståelse av hvordan metoden styrer den kliniske praksisen vil det være nyttig å kort beskrive hvor tenkingen er hentet fra. Gjennom videreutdanning på IHPU¹⁴ hos fil. dr. i psykologi Gunilla Guvå har alle i teamet fått en felles teoretisk forståelse av konsultasjon som metode. Guvå har videreutviklet Caplands¹⁵ konsultasjonsmetode.

Konsultasjon¹⁶ er navnet på interaksjonsprosessen mellom to eller flere profesjonelle yrkesutøvere. Meningen med konsultasjon er å gi komplementær kunnskap som kan hjelpe skolen til å hjelpe skolebarna. For at interaksjonsprosessen skal kunne kalles konsultasjon er det visse forhold som er gjeldende. Dette er forhold KUTT har implementert i sin praksis. For det første bygger

13. Juul, Jesper (2008) Flerfaglig konferanse i Tromsø.

14. IHPU – institutt for høyere psykologisk utdanning i Sverige

15. Capland, G (1970) The Theory and Practice of Mental Health Consultation. Tavistock Publications, New York

16. Fjellstad, Wenche (red.) (1991) Konsultasjon. Modeller og erfaringer.

konsultasjon på frivillighet, det vil si at de som mottar konsultasjon selv ønsker denne formen for hjelp og at de er fri til å avslutte samarbeidet med KUTT. Videre baseres forholdet mellom de som gir og de som mottar konsultasjon på likeverdighet. Med dette menes at all kunnskap i saken er likeverdig, og at det foregår et jevnbyrdig samarbeid mellom den som gir og den som mottar konsultasjon. Et annet viktig forhold i konsultasjon er å holde fokus på arbeidsproblemet.

Den siste, og svært viktige forutsetningen for å drive med konsultasjon er ansvarsbegrepet. Den som mottar konsultasjon, i KUTT sitt tilfelle tromsøskolene, har samme ansvar under og etter en konsultasjon, som de hadde før de kontaktet KUTT. Det vil si at skolen som melder fra om behov for konsultasjon fra KUTT er de som har ansvar i saken gjennom samarbeidet fra begynnelse til slutt. Det helt spesielle i denne praksisen er at KUTT gir flerfaglig konsultasjon.

Forskjell på konsultasjon og veiledning

I veiledning har en et annet ståsted enn i konsultasjon. Som veileder har du merkunnskap i forhold til de du skal veilede, og du har ofte kunnskap innenfor samme fag. Styrkeforholdet blir dermed ujevn, og som veileder har du ofte et ansvar for å følge opp de faglige råd du evt. måtte gi i en sak. I veiledning er fokus mer på personalet, mens det i konsultasjon er mer fokus på det subjektive bildet personalet har av eleven. KUTT jobber i hovedsak ikke med veiledning, da den faglige tenkingen bygger på komplementær kunnskap i en jevnlikhet i relasjon til skolene. I noen tilfeller kan teamet få spørsmål om å gi råd, og kan da gjøre et bevisst rammebrudd i konsultasjonen og bevege seg over til å være rådgivere.

Å jobbe som team i alle møter

I alle møter jobber KUTT sammen som team. Å jobbe i team krever særegne samarbeidsevner og at teamet klarer å vise sin parallelle og komplementære¹⁷ kompetanse i sitt daglige virke. Å klare og jobbe i team om alle saker betinger også at en liker hverandre som mennesker og har full tillit og respekt overfor hverandres faglige kvalifikasjoner. Teamet har en felles forståelse av likeverdighet ut fra de ulike profesjoner.

Å være tilgjengelig for rektor med hurtig intervensjon når rektor har behov er en av teamets viktigste metoder. Rektor ringer KUTT's mobiltelefoner direkte, får snakket med teamet eller legger igjen beskjed.

17. Bateson, G. (1936) Naven (2.ed) Stanford University Press, 1958

På den måten får rektor drøftet sitt arbeidsproblem med KUTT når han/hun har behov. Hele teamet deltar ved at høytaler på telefon brukes.

Løsningsfokusert tenking¹⁸

Rektor, læreren, foreldrene og også barna ønsker som regel at endringer i en vanskelig skolehverdag må skje raskt. Å ha en løsningsfokusert tenking innebærer at en er mer interessert i hva som har virket (det salutogene)¹⁹ i motsetning til å være interessert i det som ikke har virket (det patologiserte) av alle løsningsforsøk. For å skape endringer må alle deltagere være enige om målet og hva som skal til for å oppnå målet. Det er mer interessant å forstå hvordan en kan løse problemet, enn å forklare problemet.

KUTT har også alltid med seg en tenking om at den som behøver hjelp må få rett hjelp. Teamet har gjort seg erfaringer at spørsmålet ” Snakker vi om det vi må snakke om?” er til hjelp for alle parter for fort å komme frem til hvilken hjelp som behøves.

For å starte en vanskelig endringsprosess for Petter som er ukonsentrert og skaper uro i klassen, lages først et lite mål som alle vet er oppnåelig. Dette løsningsforsøket evalueres etter omtrent 3 uker. Partene ser etter alt som har virket på alle nivå i løsningsprosessen. Når partene ser at løsningsforsøket har effekt for å skape endring av Petters atferd er det med på å gi mot og håp om at endringen er mulig.

Refleksjon og refleksjonskompetanse

Paulo Freire²⁰ sa at ekte praksis består av både handling og refleksjon: handling uten refleksjon blir aktivisme, mens refleksjon uten handling blir verbalisme. KUTT forsøker å få samtalen til å bevege seg på flere nivå samtidig. Det legges vekt på å få til refleksjoner både på saks- og innholds nivå, relasjonenes forbindelser og over kommunikasjonen som skjer både analogt og digitalt. Videre å bidra til at kommunikasjonen både er personlig og generell, alvorlig og humoristisk, utfordrende og støttende. Gjennom refleksjon er teamet med på å gi alle i løsningsprosessen muligheten til å se flere sider av saken. En kraftfull intervensjon er å være nysgjerrige, å søke kaos og våge å stå dette²¹.

18. Insoo, Kim Berg (1997) Familiebehandling, løsningsfokusert arbete med utsatte familjer. Mareld .

19. Antonowsky, Aaron (1991) Hålsans mysterium. Natur och kultur

20. Freire, Paulo (2002) De undertryktes pedagogikk. Gyldendal

21. Marner, Torben (1998) Kom - lad os snyde problemet. Hans Reitzels Forlag

Ved å reflektere kan du sette ett tema i fokus, for så å se dennes innvirkning på det som er vanskelig eller problematisk. Du kommuniserer om det vanskelige på flere nivå, både verbalt og non-verbalt. Å skifte fokus fra deskriptiv, beskrivende snakk til å benytte spørsmål²² som kan være refleksive, sirkulære, triadiske, fremtidsrettede, eller relasjonelle får en frem flere sider av problemet. For eksempel: Hva viser han deg? Hvilken informasjon gir han deg? Dette vil åpne for at de berørte blir nysgjerrig på ny informasjon i saken, og at vi beveger oss fra dysfunksjonell destruktiv kommunikasjon til funksjonell og konstruktiv kommunikasjon med feedback²³. Et eksempel på et relasjonelt spørsmål kan være at Petters lærer får komme med sine refleksjoner over hva Petter får henne til å tenke, føle og gjøre.

Refleksjon innad i KUTT har også vært teamets egen metode for å se prosessene som beveger seg i en sak.

Eksternalisering²⁴ ved hjelp av (leke)dyr

Å eksternalisere betyr å løfte problemet ut av situasjonen. Dyrene åpner for muligheten til å finne det følelsesmessige i konfliktens kjerne. Symboliseringen av problemet gjennom dyrene kan få frem sterke følelser i fortellingene både personalet og foresatte kommer med. Ved å bruke dyrene i samtalen om Petter får en muligheten til å visualisere Petters problem. Petters situasjon omskrives og settes i en annen kontekst. Dyrene gir deltagerne muligheten til å samtale om på hvilken måte hans uro vises, på seg selv, på de andre i klassen, hva det gjør med hele gruppen. Det gir også mulighet til å samtale om hvordan Petter kan forstå at foreldre og skolen nå vil hjelpe han for å skape en endring. På denne måten kan deltagerne i samtalen få frem forståelse av hvilken mening som ligger bak Petters uttrykk, i stedet for forklaringer på hvorfor han gjør som han gjør.

Eksternalisering som metode har for KUTT vist seg å ha god effekt på fastlåste mønster og tanker. Det har hjulpet partene til omskriving av at "Petter er vanskelig" til å bli nysgjerrige på hva Petter viser oss med sin atferd. Ved hjelp av dyrene får partene en mulighet til å sette Petters situasjon i en ny sammenheng. Eksternalisering er til hjelp for å skrive en ny historie om Petter. Betydningen av dette er at KUTT ikke kommer til møtet med en ferdig tanke om hva dette handler om, men i fellskap med de involverte parter lager en ny historie om Petter, og sammen forsøker å endre den gamle historien.

22. Tomm, Karl (1989) Systemisk intervjuetodikk. Mareld, Stockholm

23. Bandler, Grinder, Satir (1982) Att förändras tillsammans. Wahlström & Widstrand Stockholm

24. White, Michael. Grunnlegger av den narrative tradisjonen, inspirert av G.Bateson og kommunikasjonsteori.

En rektor uttalte seg på denne måten om dyrene:

”Og dyrene som teamet brukte fikk først håret til å reise seg på lærerne og jeg selv syntes de var helt idiotiske. Men dyrene ga en forsterking av kommunikasjonen og en konkretisering som viste seg å være helt avgjørende for om vi skulle forstå problematikken.²⁵”

Evaluering

Det har vært særs viktig for teamet å evaluere arbeidet underveis i prosjekttiden. KUTT har årlig sendt spørsmål til rektorer for å få tilbakemeldinger på vårt arbeid. Spørsmålene har vært:

- Hva har vært bra?
- Hva kunne det ha vært mer av?
- Kort beskrivelse av hvordan barnet/gruppa har det i dag.

Disse svarene har gitt teamet mulighet til å endre arbeidsform, og å vite om rektorene får den hjelpen som de ønsket for å løse sitt arbeidsproblem. Et eksempel var rektors ønske om arbeidsmøter med KUTT uten foresatte til stede. Dette er nå en del av teamets praksis når rektor ønsker det. En annen evalueringsform har også vært å evaluere hvert møte teamet deltar i. Denne evalueringen gir teamet muligheten til å få deltagernes refleksjoner over nyttiligheten i forhold til møtets intensjon. Samtidig har det også vært med på å hjelpe teamet til egenrefleksjon på sin faglige vei.

Dokumentasjon

Teamkoordinator hadde i oppdrag av kommunalsjef og enhetsleder for PPT å lede og dokumentere hele prosjektprosessen, og har skrevet 4 rapporter^{26,27,28,29} og teamet har på den måten evaluert prosjektet underveis. Det er ført statistikk over antall konsultasjoner. Statistikk vises på side 24.

Rektor dokumenterer samarbeidet med KUTT, og har ansvaret for at det blir skrevet referat fra hvert møte, der også KUTT's forslag til tiltak blir beskrevet. Referat fra møtet blir lagt i elevens mappe, og arkivert på skolen. Ved flere anledninger har referat fra møtet vært et konfliktområde mellom skolen og foreldre. KUTT har anbefalt rektorer å ha med en bærbar pc for å skrive referat,

25. Sveriges Psykologtidning nr. 10/2008

26. Evalueringsrapport til Strategisk ledelse, desember 2006

27. Evalueringsrapport til Strategisk ledelse, juni 2007

28. Evalueringsrapport til Strategisk ledelse, januar 2008

29. Evalueringsrapport til Oppvekstkomiteen okt 2008

og underveis lese referatet, slik at alle parter er enige at referatet stemmer overens med møtets innhold. Når møtet avsluttes godkjenner både skole og foreldre referat der og da.

Tilgjengelighet

Det viste seg tidlig i prosjektperioden at tilgjengelighet kom til å være en viktig faktor for at KUTT skulle kunne oppfylle prosjektets oppdrag og mål³⁰. I enighet med Strategisk ledelse ble det derfor besluttet at KUTT skulle være så ubyråkratisk som mulig. Dette førte blant annet til at KUTT ikke skulle bindes til diverse møter, HK-data og outlook, da dette ville stjele av den operative tiden ute på tromsøskolene. Dette ble en problemstilling fordi KUTT administrativt er underlagt PPT. Tilgjengeligheten for rektorer har vært en del av KUTT prosjektets suksessfaktorer³¹. KUTTs arbeidsdag kan endres fra den oppsatte planen for dagen. Teamet gjør prioriteringer ut fra rektorenes presenterte arbeidsproblem. Får teamet en henvendelse fra rektor om en sak som ikke kan vente, endres dagsarbeidsplanen. Saker som vurderes som kriser går alltid foran andre saker som kan vente. På den måten får de skolebarna som behøver hjelp fort og først, rask hjelp via samarbeidet mellom skolen og hjemmet, eventuelle andre samarbeidsinstanser og KUTT.

Eksterne samarbeidspartnere

I mange av sakene KUTT jobber i inngår også andre samarbeidspartnere. Når teamet gjennom konsultativt arbeid erfarer at skolebarnet behøver ytterligere hjelp, blir foreldre og rektor bedt om å henvende seg til eksterne samarbeidspartnere. Eksterne samarbeidspartnere kan eksempelvis være BUP, barnevern, helsesøster, utekontakten, PPT eller politiet U18.

11. Atferdsrettet tiltak på barnetrinnet

KUTT inngår i et annet prosjekt i Tromsø kommune; prosjekt atferdsrettet tiltak på barnetrinnet. Historikken til dette prosjektet skriver seg tilbake til 2006 da rådmannen nedsatte en arbeidsgruppe etter ønske fra Kultur-, idretts- og oppvekstkomiteen. Gruppen skulle utrede behovet for et alternativt tilbud³² til elever i barneskolen som faller utenfor det ordinære undervisningsopplegget.

30. Strategidokument for lærings-oppvekstmiljø i Tromsø Kommune

31. Rapport Evaluering av KUTT januar 2009

32. Arnesen, Ogden og Sørli, (2006) Positiv atferd og støttende læringsmiljø i skolen.

KUTT inngikk i denne arbeidsgruppen. I etterkant av prosjektets oppstart ble det oppnevnt en styringsgruppe under ledelse av enhetsleder på PPT. Denne styringsgruppa har avholdt tre møter.

Prosjektet atferdsrettet tiltak på barnetrinnet ble vedtatt som prosjekt i sak 15/2007, og ble vedtatt å ha en varighet fram til 31.12.09. Utgangspunktet for sak 15/2007, som resulterte i vedtak om atferdsrettet tiltak på barnetrinnet, var et oppdrag fra Kultur-, idretts- og oppvekstkomiteen, som ønsket utredet et eget, tidsavgrenset skoletilbud for elever med omfattende problematferd. Den overnevnte arbeidsgruppen som ble nedsatt for å utrede et slik tilbud anbefalte ikke å satse på etablering av et eksternt skoletilbud for elever med problematferd. I stedet anbefalte arbeidsgruppen atferdsrettet tiltak på barnetrinnet, som er en tiltakspakke bestående av to komponenter:

- Mulighet for rask og intensiv oppfølging fra KUTT ved vanskelige situasjoner
- Mulighet til å søke om ekstra midler til tidsavgrensede intensive tiltak, der man ikke lykkes med å møte elevens behov innenfor det ordinære skoletilbudet.

Tiltaket ble satt i verk høsten 2007, men ble for alvor tatt i bruk av skolene fra våren 2008. Årlig har atferdsrettet tiltak et budsjett på 2.6 millioner, og midlene har ordinært vært innvilget etter anbefaling fra KUTT, ut fra den kjennskap KUTT har til saken gjennom sin deltakelse i søknadsprosessen. Siden prosjektstart har det vært utdelt midler til 60 atferdsrettede tiltak fordelt på følgende måte: 2007: 2 tiltak, 2008: 34 tiltak, 2009: 24 tiltak til nå (16.10.09).

Prosjekt atferdsrettet tiltak er beregnet brukt på noen svært få av Tromsø kommunes elever, og må ikke sammenblandes med de elevene som faller inn under lov om spesialundervisning. Elever som skolen ikke klarer å hjelpe innenfor vanlige tiltak har rett til spesialundervisning, i tråd med sakkyndig vurdering. I slike saker fattes enkeltvedtak om spesialundervisning, og individuell opplæringsplan utarbeides i samarbeid med foresatte, PPT og evt. andre.

Noen svært få elever, ca. 1-2% kan ha vansker av ulik art, men vil likevel ikke falle inn under overnevnte kategori, dvs. de har ikke krav på spesialundervisning, selv om skolehverdagen byr på vanskelige utfordringer. I disse tilfellene skal KUTT være tilgjengelig for skolene med hjelp til kartlegging av elevens og skolens situasjon og behov, samt med å vurdere om andre aktuelle instanser kan trekkes inn. I slike tilfeller kan rektor søke om økonomiske midler for å jobbe

målrettet og systematisk med bestemte tiltak over en tidsavgrenset periode. Dette må foregå i samarbeid med KUTT, og kalles for et atferdsrettet tiltak. I disse sakene skal KUTT bistå skolen sammen med foresatte med å lage en plan for tiltaket, samt følge opp med evalueringsmøter underveis og etter tiltaket avsluttes – eller i noen tilfeller forlenges.

For å få økonomiske midler til et atferdsrettet tiltak kreves det et samarbeid med KUTT før søknaden innvilges. KUTT skal være med på å sikre kvaliteten av tiltaket, og må i samarbeid med den enkelte skole og foresatte sette evaluerbare mål – som står i forhold til barnets forutsetninger. Søknadsprosess og søknadsskjema skal være ubyråkratisk og lite tidkrevende, og søknader skal behandles hurtig. For å behandle søknadene må leder for PPT, en skolefaglig rådgiver fra Rådmannens fag -og utviklingsenhet og KUTT være tilstede. Behandlingsgruppa har korte møter for å drøfte og behandle søknader når de kommer inn.

Gjennom arbeid med prosjektet har retningslinjer for søknad om, behandling av, gjennomføring og evaluering av tiltak fått den form som brukes i dag. Det vanlige er at KUTT mottar en bestilling fra rektor, og kommer på arbeidsmøte for å jobbe med en sak, på elev- eller gruppenivå. Noen ganger har rektor forespeilet KUTT på forhånd at det vil komme en søknad om atferdsrettede midler, andre ganger kommer en frem til dette sammen underveis i arbeidet med saken. Når rektor får innvilget økonomiske midler for å jobbe med et tiltak skjer dette i samarbeid med KUTT. Sammen med skole og foresatte blir KUTT enige om hva som er viktig å ha fokus på, for så å lage enkle og evaluerbare mål som er styrende for det videre arbeidet med eleven/gruppa. Skolene som har jobbet med atferdsrettede tiltak har utviklet egne skjema for å måle frem- og tilbakegang, dette for å ha noe konkret å jobbe videre med.

Underveis i tiltaket har KUTT samarbeidsmøter med skolen og foresatte for å evaluere tiltaket, endre på målsettinger og for å gi konsultasjon og støtte i saken. Ved tiltakets slutt evalueres saken på nytt sammen med skolen og foresatte, og et tilleggspunkt KUTT da bringer inn er å reflektere over hvordan skolen skal implementere den kompetanse de har ervervet seg gjennom tiltaket, slik at skolen som system kan lære av dette. Det er rektors ansvar å lede arbeidet, samt å dokumentere arbeidet som blir gjort.

KUTT's faglige tenking i arbeid med atferdsrettet tiltak er å ha fokus på skolebarnet som har fått innvilget tiltaket. Atferdsrettet tiltak skal brukes slik at skolebarnet kan få hjelp og muligheter til å utvikle seg positivt i tråd med sine forutsetninger. Det betyr at teamet alltid holder fokus på innhold av tiltaket, og reflekterer over hvem tiltaket er ment for. Er tiltaket ment for å hjelpe skolebarnet eller for å lette lærerens arbeidsdag? KUTT's deltakelse i atferdsrettede tiltak er med på å sikre at det er systemene rundt skolebarnet som rustes opp og endres, slik at skolen etter tiltakets slutt bedre kan ivareta barnet i en vanlig skolehverdag.

Som det ligger i prosjektets navn dreier tiltakene seg om barn som sliter i forhold til atferd. KUTT har erfart at det i samtlige saker har vært nødvendig å ha fokus på relasjoner og samspill. En annen erfaring som har vist seg å være avgjørende er at alle de voksne som skal jobbe sammen først og fremst må ha tro på tiltaket. Videre må alle være enige om på hvilken måte det skal jobbes på, og det forutsetter også vilje til å stå i en krevende arbeidsprosess. For at disse forholdene skal være på plass kreves det tid til samarbeid, samt tillit og trygghet mellom de som skal jobbe sammen. Felles refleksjonstid på fastsatte tidspunkt for de voksne som arbeider i tiltaket, har vist seg å være svært viktig i alle saker dette har vært forsøkt. Det er helt avgjørende at rektor leder arbeidet med tiltaket, slik at det fra skolens ledelse kan gjøres grep for at personalet får mulighet til å lykkes. Atferdsrettede tiltak er tidkrevende, og byr ofte byr på timeplanmessige utfordringer som personalet ikke har mandat til å gjøre noe med. En annen viktig grunn til at rektor skal arbeide i tiltaket er for å dokumentere, samt å ha mulighet til å implementere tiltaket på systemnivå.

I og med at atferdsrettet tiltak er et prosjekt har det underveis i prosjektiden vært behov for endringer på mange nivå. Fra prosjektet startet og til i dag har KUTT gjennom erfart praksis vært med på å lage retningslinjer som er gjeldende i dag. Teamet har erfart at tiltak har lyktes i ulik grad, og KUTT har gjennom evalueringer internt, sammen med rektorer og behandlingsgruppa reflektert over hva som er viktige fokus i atferdsrettede tiltak. I tillegg er det foretatt en ekstern evaluering av prosjektet, som ga KUTT mulighet til å forbedre prosjekt atferdsrettet tiltak ytterligere, slik at det arbeides i tråd med Kultur-, idretts og oppvekstkomiteens ønsker og bestemmelser.

12. En forskjell som gjør en forskjell³³

For KUTT er arbeidet med atferdsrettet tiltak en forskjell som utgjør en forskjell. Ut fra konsultasjonsmetoden må det som nevnt ligge følgende forhold til grunn^{34,35}: frivillighet, jevnlikhet, fokus på arbeidsproblemet, samt at den som søker om konsultasjon er den som har ansvaret i saken. Når KUTT jobber med atferdsrettet tiltak jobber teamet etter konsultasjonsmetodisk tenking, men blir bundet av økonomi og bestemte retningslinjer. Dette gjør at punktet om gjensidig frivillighet trigges, og at KUTT også får ansvar i saken fordi teamet bindes til prosessen og det faglige arbeidet over tid.

13. KUTT's foreldremøtemodell

Tromsøskolene har sammen med KUTT utviklet en egen modell for å gjennomføre foreldremøter med sikte på å endre negativ klassekultur av ulik art. Gjennom konsultativt arbeid med skolene ber rektor noen ganger om hjelp til å bedre læringsmiljøet i hele klasser. Det har da ofte utviklet seg en negativ kultur i klassen, eksempelvis i forhold til uakseptable holdninger og språkbruk. I de tilfeller der store deler av klassen er med på å bidra til uro, uakseptabelt språk og lignende kan rektor og KUTT bli enige om foreldremøte etter "KUTT-modellen", som en del av tiltaket skolen skal iverksette. I forkant av foreldremøte gjør skolen et registreringsarbeid som gir grunnlag for det som skal presenteres på foreldremøtet. Teamet arbeider alltid sammen med skolen for å ha en tydelig intensjon og strategi for foreldremøte. Det er rektor som leder møtet, mens KUTT hjelper til med regi på gangen i møtet.

KUTT's faglige tenking er at det alltid er foresatte som har ansvaret for sine barn, og som dermed både skal og kan påvirke sine barn til å følge skolens reglement. I tett samarbeid med foresatte har KUTT flere ganger erfart at skolene får hjelp til å snu negative klassemiljø ved å bringe hele foreldregruppa på banen. Den kollektive kraften en samlet foreldregruppe har er meget stor, og med foreldre og skole på samme lag har KUTT erfart at det skjer raske og grunnleggende strukturelle endringer i klassemiljøet.

33. Bateson, Gregory (1972) Steps to an Ecology of Mind, New York: Random House

34. Fjeldstad, Wenche (1991) Konsultasjon. Modeller og erfaringer. TANO

35. Guvå, Gunilla (1989) Klientmysteriet – ett fall før førskolepsykologen. Norstedts Tryckeri

Det kalles inn til obligatorisk foreldremøte, hvor alle barn og foresatte har oppmøteplikt. Elevene får avspasere møtetiden. Dersom noen ikke kan komme sørger skolen for å holde et ekstra møte slik at samtlige har hørt det samme og har mulighet til å uttale seg i saken. KUTT er med som skolens støttesystem på alle møtene.

Forhåndsbestemt møtestruktur og deltakelse fra alle foreldre og elever er et krav før møtet. Det er på forhånd bestemt hvilke elever som skal sitte på samme gruppe. Foreldre kan sette seg fritt, med unntak av den gruppa sitt eget barn er på. Rektor innleder med å klargjøre intensjonen med møtet, altså å forbedre språkbruken i klassen. Videre bruker rektor prosjektør når et utvalg av stygt språkbruk presenteres muntlig. I etterkant av dette får hver gruppe i oppgave å reflektere over noen spørsmål som berører temaet. En voksen har ansvar for å skrive ned, og for å legge frem gruppas synspunkt i plenum. Alle på gruppa skal reflektere og svare på de samme spørsmålene.

Hver gruppe legger frem synspunkt og refleksjoner over spørsmålene, samt forslag til endringer. Hver gruppe må også komme med svar på om de ønsker at denne språkbruken skal få lov til å fortsette. Skolen skriver på pc og prosjektør det gruppene legger frem, og skal bruke dette i det videre arbeidet. Etter alle gruppene har lagt frem sine refleksjoner er det pause i møtet.

Del to av møtet er organisert ulikt sammenliknet med første del. Alle gruppebord lages i pausen om til et avlangt bord som foresatte skal sitte rundt. Bak foresattes stol skal elevene sitte. I del 2 av møtet har ikke elevene rett til å si noe, de skal være aktive lyttere. I denne delen skal de voksne uttale høyt hva de tenker om det de har hørt på første del av møtet, og det blir stilt spørsmål om de som foreldre ønsker at dette skal fortsette. Det stilles videre spørsmål til hver og en av foreldrene om de ønsker å bidra til at språkbruken endres i positiv retning. Foresatte får mulighet til å komme med forslag om på hvilken måte skolen kan jobbe med problemet, og de får komme med innspill til på hvilken måte de selv skal bidra for å få til endring. Rektor leder fortsatt møtet og tar i mot og skriver ned forslagene. Ingen forslag tas opp til diskusjon, dette blir skolens oppgave å diskutere internt på skolen, eller sammen med KUTT. På slutten av møtet ber rektor om mandat fra foresatte om å velge blant deres forslag når han/hun skal gå i gang med det videre endringsarbeidet. Det

forsikres at alle de voksne er enige og vil støtte skolen i det de bestemmer seg for å gjøre. Før møtet avsluttes avtales nytt møte for oppfølging og tilbakemelding. Det gis beskjed om at endring i språk skal skje fra neste skoledag, med skriftlig beskjed hjem dersom noen fortsatt bryter reglementet.

Etter fire til seks uker avholdes det andre foreldremøte. Foreldre og elever har oppmøteplikt. Innholdet på det andre foreldremøtet er å fokusere på det arbeidet som er gjort. Foreldre og elever sitter sammen på grupper og samtaler om bestemte spørsmål som dreier seg om den endring som har vært. Skolens erfaring er at det alltid har skjedd positive og merkbare endringer i språkbruk, som igjen gir utslag i et bedre lærings- og psykososialt miljø i klassen. Dette kommer tydelig frem gjennom det elevene og foresatte sier.

14. Andre oppdrag og utadrettet virksomhet

KUTT har deltatt på ulike kurs for kompetanseheving gjennom prosjektiden, deriblant Konsultasjon som metode, Mindfulness, Kursleder i programmet "De utrolige årene", Familiens mangfold – og terapeutisk kreativitet, Seksuelle overgrep, Vold i nære relasjoner, Barn av foreldre med rus og psykiske problemer, Håndtering av kriser i skolen, WISC-III og WISC-IV, DAWBA, C-GAS.

På forespørsel fra Rådmannens fag- og utviklingsenhet holdt KUTT utdanningsdag i februar 2007 for ca. 25 lærere både fra Tromsø kommune og noen andre kommuner om temaet: "Samhandlings- og relasjonsproblem i skolen".

På oppdrag fra 5 forskjellige rektorer har KUTT hatt hel-/halvdagssamlinger med hele personalet. En av skolene hadde også med seg barnehage og SFO personalet. I samarbeid med rektorene har KUTT tilpasset et fagseminar med utgangspunkt i den enkelte skolens spesielle arbeidsproblem. Disse fagseminarene har gjerne vært holdt på skolens planleggingsdag.

KUTT hadde egen posterpresentasjon på Nordisk veiledningskonferanse som ble holdt i Tromsø i august 2007.

KUTT ble invitert til å delta med workshop på Statsped. sin landsdelssamling for PPT³⁶, november 2007. Her presenterte teamet virksomheten ut fra sine teoretiske og praktiske erfaringer.

KUTT har hatt flere felles dagsamlinger med statsped. / PPT Hammerfest.

Vinteren 2008 holdt KUTT en kursdag for alle helsesøstre i Tromsø kommune der temaet var ”Eksternaliserende samtaler med dyr”.

Vinteren 2008, våren 2009 og høsten 2009 har KUTT gitt heldagsundervisning til studenter ved studiet ”Videreutdanning i psykososialt arbeid med barn og unge” ved Universitetet i Tromsø.

Våren 2009 ga KUTT også heldagsundervisning til samfunnsvitenskapelig institutt / IPLU. Det er nå tegnet en avtale mellom kommunen og instituttet, om årlig undervisning fra KUTT.

Høst 2009 har KUTT gitt heldagsundervisning i ”Videreutdanning i psykisk helsearbeid for helsesøstre” ved Universitetet i Tromsø.

Teamet har i samarbeid med helsesøstertjenesten holdt 3 samlivskurs etter konseptet ”Godt samliv”.

PPT i Sør-Troms og skoleteamet i Harstad ønsket kontakt med KUTT for å høre om teamets praksis og faglige intervensjonsmetoder.

I august 2009 besøkte teamet Harstad, der de sammen med deres fagfolk viste KUTT's faglige ståsted gjennom et kasus de fremla for teamet.

Den 11. september 2009 holdt KUTT dagskonferansen ” Alle vil det beste for foreldres barn og skolens elev”. Konferansen ble arrangert i samarbeid med Rådmannens fag- og utviklingsenhet. Jesper Juul og Gunilla Guvå var forelesere. Deltagere fra ulike fagområder deltok i felles refleksjon ut fra et gitt kasus. 152 deltagere fra etater som tromsøskolen, PPT, helsesøstre, BUP, barnevernet og politiet U18 deltok.

36. Statsped skriftsamling nr. 68. Læring i fellesskap.

Kultur-, idretts og oppvekstkomiteleder Vibeke Ek og kommunalsjef Kari Henriksen, ønsket at barne- og familieminister Anniken Huitfeldt skulle møte KUTT i mai 2009³⁷.

KUTT har til sammen blitt presentert 11 ganger i ulike media i løpet av prosjektperioden. Særlig trekkes frem en omfattende artikkel om KUTT i Sveriges psykologtidsskrift "Psykolog tidningen"³⁸.

Som følge av fagartikkelen om KUTT i Sveriges psykologtidsskrift "Psykolog tidningen" ble teamet invitert av Sveriges psykologiforening til å være med på "Sveriges psykologidag" den 11.11.2009. KUTT skulle holde et innlegg om teamets faglige tenking og praksis. På grunn av kommunens vanskelige økonomiske situasjon var det ikke mulig for KUTT å delta .

15. Teamet har fått ekstern veiledning

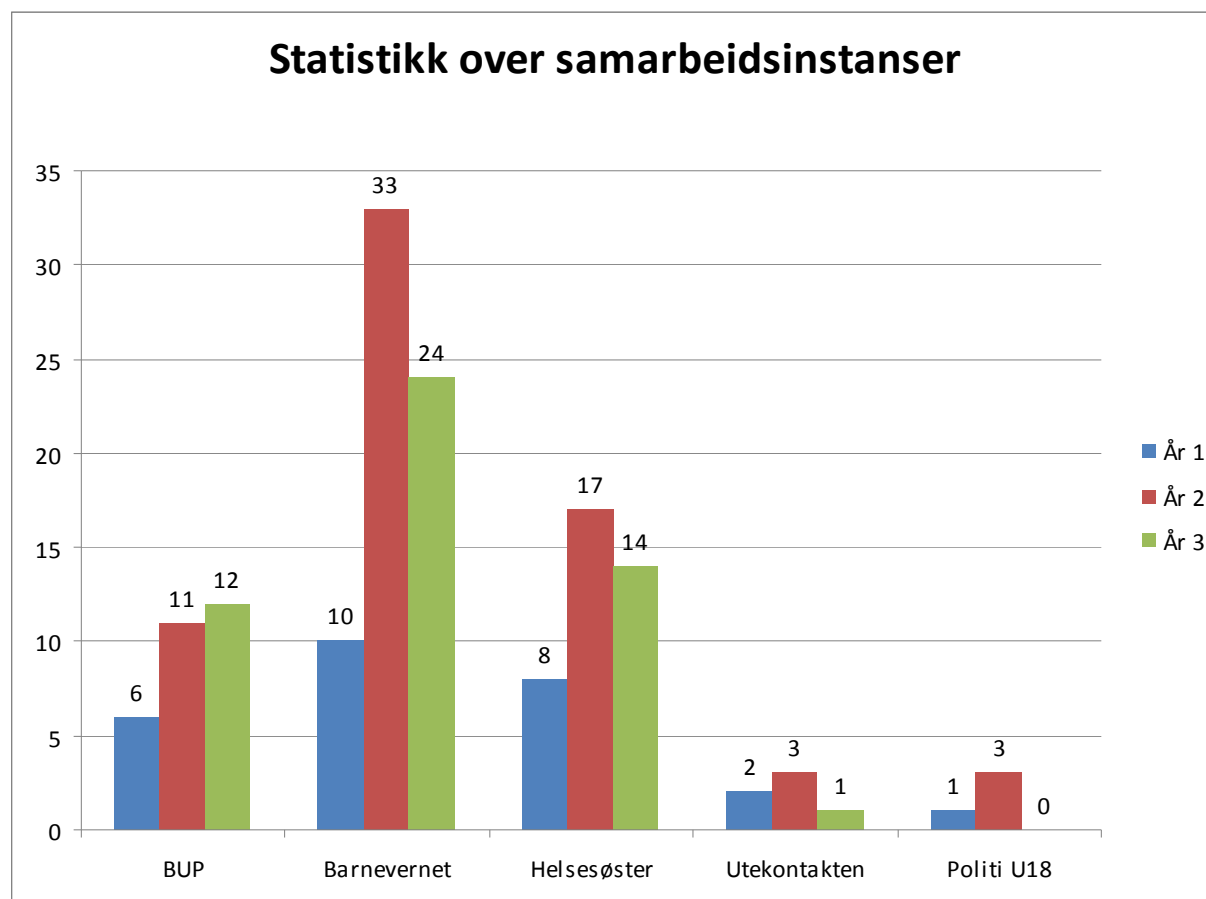
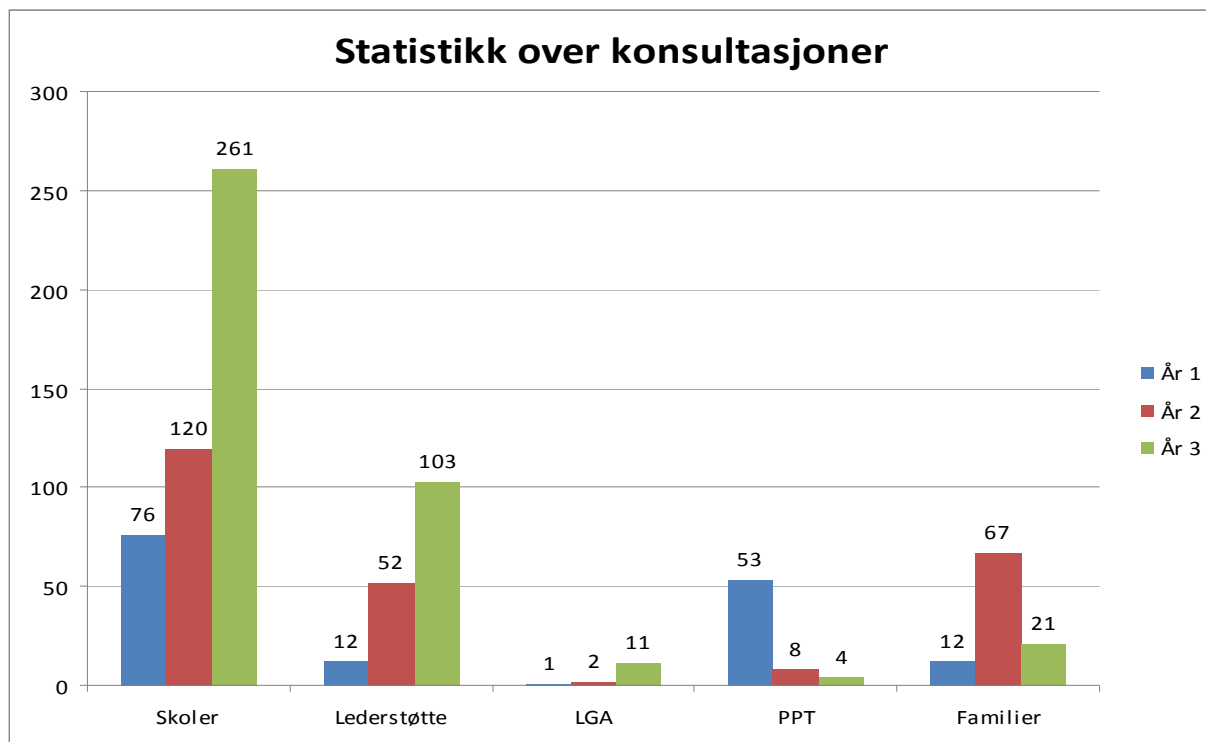
Ved 5 anledninger har teamet fått ekstern veiledning av Barbro Tovote. Hun er klinisk psykolog, legitimert psykoterapeut og familierapeut fra Stockholm. Hun har jobbet som konsulent til barnemedisin, Huddinge universitetssykehus. I dialog med teamet har hun hjulpet KUTT til å se prosjektarbeidet i et metaperspektiv. KUTT har fått muligheten til å reflektere over og analysere vanskelige problemstillinger teamet har stått overfor. Barbros faglige utenifra blick har vært til stor hjelp for KUTT i utformingen av sin praksis. Hun bruker dyr i sin praksis som konsulent i førskole. Alle i KUTT-teamet har erfaring med bruk av arbeidsmetoden eksternalisering. Barbro hjalp teamet til å se muligheten for å ta i bruk dyrene som et godt verktøy i fastlåste konflikter.

37. Sveriges Psykologtidning nr. 10/2008

38. Psykologtidning nr. 7/2009

16. Statistikk

Kommentar til statistikk

I diagrammene vises tall i form av søyler fra prosjektperiodens første, andre og tredje år. I det ene diagrammet vises tall for skoler, lederstøtte, LGA, PPT og familier. I det andre diagrammet vises tall for samarbeidende instanser som BUP, barnevernet, helsesøster, utekontakten og politiet U18.

Statistikken speiler prosjektets ulike faser. De første månedene av prosjektet brukte teamkoordinator Christer Gulbrandsen og Terje Johannesen mye av tiden til å lage prosjektbeskrivelse, finne teamets form og til å synliggjøre eksistensen overfor skoler og andre instanser. Det har også tatt tid før alle skolene fikk erfaring med å jobbe sammen med KUTT, og ikke minst til skolene fikk se resultatet av samarbeidet med teamet.

Statistikken viser en jevn stigning i antall henvendelser til KUTT de to første årene av prosjekttiden. Det siste året har det vært en meget stor økning i antall henvendelser og saker. Tall fra statistikken viser at KUTT det siste året (år 3) har hatt en økning på mer enn 100 % i konsultasjoner til skoler, sammenlignet med det andre året. Dette kan bety at skolene har blitt godt kjent med de tjenestene KUTT kan tilby, og at de ser nytten i å bruke tjenesten. En annen viktig faktor for denne økningen er saker som inngår i prosjekt atferdsrettet tiltak på barnetrinnet, se side 16 i rapporten.

Når det gjelder lederstøtte viser statistikken en enda mer markant økning. Lederstøtte i denne sammenheng betyr at rektor ringer eller bestiller et møte med KUTT for å drøfte en sak. Det andre året hadde KUTT lederstøtte til rektorer gjennomsnittlig 4 ganger pr. måned. Det siste året har antall lederstøtte økt til gjennomsnittlig 8 ganger pr. måned, altså en dobling. Dette kan bety at rektor finner den hjelpen han behøver hos KUTT og at erfaring med tilgjengelighet har stor betydning.

De to første årene hadde KUTT 79 konsultasjoner til familie. Det siste året er tallet redusert til 21 familiekonsultasjoner. Dette kan forklares med at KUTT etter hvert har funnet en bedre arbeidsform i forhold til familier som tar direkte kontakt med teamet, og i de saker strategisk ledelse har bedt KUTT om å bistå familier når problematikken er knyttet til skole. I stedet for å gå inn i familienes problematiske forhold til skolen, loser KUTT disse henvendelsene direkte til rektor som får avgjøre hvorvidt KUTT skal bistå skolen i saken.

KUTT har siden prosjektoppstart hatt samarbeid med eksterne samarbeidspartnere som BUP, barnevernet, helsesøster, politiet U18 og utekontakten. Ut fra statistikken kan en se en liten økning i samarbeid med eksterne samarbeidspartnere. En del av KUTT's arbeid på møter er å hjelpe skolene til å komme i kontakt med nødvendige instanser. En oppgang i statistikken kan skyldes tilfeldigheter av type saker teamet har jobbet i, og kan være et resultat at KUTT har blitt kjent for flere personer i andre fagmiljø.

Statistikken viser at det er en forskjell i kontakten mellom KUTT og PPT i de ulike årene av prosjektperioden. Dette kan skyldes flere forhold. Terje Johannesen hadde før han startet i KUTT og mens han jobbet i KUTT 50% stilling i statsped. Denne stillingen innebar en veilederfunksjon for PPT-personalet i elevsaker. En del av veiledningen fortsatte mens han jobbet i KUTT. I tillegg var KUTT lokalisert på PPT i starten av prosjektperioden. Vi antar at det derfor var langt hyppigere kontakt mellom PPT og KUTT de to første årene av prosjektet.

Det som ikke fremkommer av statistikken er arbeidsoppgaver som beskrives under punktet ''andre oppdrag'' i rapporten.

17. Refleksjoner over praksis

I løpet av prosjektperioden har KUTT fått en unik erfaringsbasert kunnskap på individ, gruppe og systemnivå om de fleste tromsøskolene. Om rektorenes arbeidsproblemer, lærernes arbeidssituasjon, skolebarnas skolesituasjon og foreldrenes innvirkning på barnets skolesituasjon. Teamet har også fått erfare samarbeidende instanser fra 1. og 2.linjetjenester og deres innvirkning i komplekse saker. KUTT har fått bruke både sitt utenfrablikk, sitt innenfrablikk og sine flerkulturelle blikk i møter på tromsøskolene.

I navnet KUTT inngår det også å være et utviklingsteam. Dette har teamet påminnet seg selv om i løpet av prosjektiden. Gjennom arbeid på skolene har teamet blant annet fått muligheten til å lære av hver enkelt skole, for så å bringe denne kunnskapen videre til neste skole.

Et eksempel på denne kunnskapen har vært å gi lærerne mulighet til å reflektere over sin egen praksis. Når lærerens arbeidshverdag byr på andre utfordringer enn pedagogikk har teamet sammen med rektor og lærerne kommet frem til at felles refleksjonstid i en lærergruppe som står overfor særlige utfordringer har vært nyttig. I den eksterne evalueringen³⁹ kommer det også frem at skolene på en skala fra 1 – 5 scoret følgende om påstandene om at KUTT jobber med kommunikasjon og samhandling (4.7), har høy faglighet (4.5) og bidrar til prosesser (4.5).

Ved et tilfellet sto lærerne overfor et lite skolebarn som hadde vært igjennom en stor familiær krise. Elevens tanker og følelser omkring dette kom til uttrykk på skolen. Han hadde svært liten konsentrasjon til skolefaglig arbeid, begrenset evne til gode samspill med jevnaldrende, og de andre skolebarna var redde fordi han slo og sparket og han kunne uten forvarsel kaste ting rundt seg.

Skolebarnet hadde en fast lærerstab på 4 i tillegg til ledelsen rundt seg. De var slitne og oppgitte. Flere instanser både på 1. og 2. linje nivå hadde vært inne i saken og mange tiltak var forsøkt. Forventingene og motivasjonen for at det måtte skje en endring var stor fra lærernes side.

39. Rapport Evaluering av Kommunalt innsats og Utviklingsteam (KUTT) Januar 2009

Som tidligere beskrevet fikk KUTT muligheten til en samskapelse av skolens erfarte praksis sammen med sitt faglige bidrag. I den andre samtalen ble det enighet om at lærerne skulle bruke tid til felles refleksjon, siden mange andre endringstiltak var forsøkt. Målet var å reflektere over relasjonen lærer - lærer, lærer - elev, elev - lærer. Det viktigste for den enkelte lærer var å kunne sette ord på hvilke tanker og følelser skolebarnet vekket hos dem selv. Videre på hvilken måte lærerens holdninger til eleven vises på læreren. Lærerens egen indre dialog og ytre dialog i relasjon til eleven er nødvendig å uttale. Dette viste seg å være en av faktorene som fikk stor endringseffekt og det skjedde en formidabel endring for dette skolebarnet i løpet av en relativ kort tidsperiode. Refleksjonstiden ga lærerne muligheten til kommunikasjon på flere nivå. De fikk samtale om sine egne tanker og følelser, de fikk muligheten til å si hvilken hjelp de behøvde av sine kollegaer for å mestre situasjonen og de ble enige om felles løsningsstrategier, gjennomførbare mål og evaluering av målene.

KUTTs arbeidshverdag inneholder varierte og utfordrende oppdrag. I prosjektiden har teamet fått muligheten til å røre seg fritt innenfor oppdraget fra Kultur-, idretts- og oppvekstkomiteen. KUTT har utviklet seg i samhandling med tromsøskolene og strategisk ledelse. Prosjektets praksis er formet i samarbeid med skolene og andre instanser – og har i fellesskap bidratt til kompetanseheving i kommunen.

18. Konklusjon

For de som har jobbet i KUTT har det vært lærerikt å se hvordan flerfaglighet har blitt smeltet sammen for å skape gode læringsmuligheter for skolebarna. Erfaringene er at en henvendelse til KUTT gjerne kommer inn som en sak på individnivå og kan ende opp som en sak på gruppe- og systemnivå. Dette handler om samskapelsen som skjer i det flerfaglige arbeidet, der komplementær og parallell kunnskap får komme til uttrykk. Det har vært faglig utviklende å se hvordan bilde av eleven har snudd og endret seg gjennom samarbeid. Når alle har fått muligheten til å se på saken i en reflekterende prosess, har dette ofte medført et mer nyansert blikk.

Tromsøskolene har sammen med KUTT fått mulighet til å være i en felles kunnskapsutvikling og kompetanseheving, der de til sammen har funnet noen nye veier for å løse vansker som ligger litt utenfor hverdagspedagogikken.

Det har vært lystbetont og lærerikt å jobbe tett sammen med skole og andre instanser for å gjøre skolehverdagen til kommunens skolebarn bedre, også i de saker som er særdeles vanskelige, alvorlige og svært tidkrevende.

Etterspørselen av KUTTs kompetanse har i løpet av det siste året økt kraftig og tendensen er et hyppigere samarbeid med andre instanser. KUTT har jobbet med barn – klasser – foreldre og system. Det er etablert kontakt med Universitetet på tre forskjellige videreutdanninger, hvor KUTT holder heldagsundervisning. KUTT har jobbet sammen med andre samarbeidende instanser for å bedre skolebarnas skolesituasjon ut fra hvert barns forutsetninger. Det kan med dette tyde på at Kultur-, idretts- og oppvekstkomiteen fikk det de ønsket seg ved etableringen av KUTT prosjektet.

- Antonowsky, Aaron** (1991) Hålsans mysterium. Natur och kultur
- Arnesen, Ogden og Sørli**, (2006) Positiv atferd og støttende læringsmiljø i skolen.
- Bateson, Gregory.** (1936) Naven (2.ed) Stanford University Press, 1958
- Bateson, Gregory** (1972) Steps to an Ecology of Mind, New York: Random House
- Bandler, Grinder, Satir** (1982) Att förändras tillsammans. Wahlström & Widstrand Stockholm
- Capland, Gerald** (1970) The Theory and Practice of Mental Health Consultation. Tavistock Publications, New York
- Evalueringsrapport** til Strategisk ledelse, desember 2006
- Evalueringsrapport** til Strategisk ledelse, juni 2007
- Evalueringsrapport** til Strategisk ledelse, januar 2008
- Evalueringsrapport** til Oppvekstkomiteen okt 2008
- Fjellstad, Wenche** (red.) (1991) Konsultasjon. Modeller og erfaringer.
- Freire, Paulo** (2002) De undertryktes pedagogikk. Gyldendal
- Guvå, Gunilla** (1989) Klientmysteriet – ett fall för førskolepsykologen. Norstedts Tryckeri
- Insoo, Kim Berg** (1997) Familiebehandling, løsningsfokusert arbeid med utsatte familjer. Mareld
- Jones, Elsa** (1995) Familieterapi i et systemisk perspektiv, utviklingstendenser innen systemisk terapi etter Milano-Modellen. Dansk psykologisk Forlag.
- Juul, Jesper** (2008) Flerfaglig konferanse i Tromsø.
- Marner, Torben** (1998) Kom - lad os snyde problemet. Hans Reitzels Forlag
- Psykologtidning** nr. 10/2008
- Psykologtidning** nr. 7/2009
- Rapport Evaluering** av ”Atferdsretta tiltak på barnetrinnet” Januar 2009
- Rapport Evaluering** av Kommunalt innsats og Utviklingsteam (KUTT) Januar 2009
- Schjødt, Borrik og Egeland, Thor Aage** (1993) Fra systemteori til familieterapi. Tano
- Statsped skriftsamling** nr. 68. Læring i fellesskap.
- Strategidokument** for lærings- oppvekstmiljø i Tromsø kommune J. nr. 4/39
- Tomm, Karl** (1989) Systemisk intervjuetodikk. Mareld, Stockholm
- Wackerhausen, Steen** (2004). Videnteori, professionsdannelse og professionsforskning. Syddansk Universitetsforlag
- Watzlawick, P, Weakland, J.H & Fisch, R** (1974) Change: The principles of problem formation and problem resolution. New York
- White, Michael.** Grunnlegger av den narrative tradisjonen, inspirert av G.Bateson og kommunikasjonsteori.

Christer Gulbrandsen

Kirsti Lervoll

Gunn-Britt Eikjok Andreassen